

nismoek, hizkuntzak barne, azalduko lukete identitate genetikoa gorde izana.

Beraz, zientziaren arabera euskaldunok inguratzen gaituzten Europako beste herrietatik bereizten gara. Alabaina, beste kontu bat da egite zientifiko horren aitzakian eraiki daitezkeen teoria eta praxis politikoak eta horien zilegitasun eta zuzentasuna. Ez gaitezen bada lotsa desberdinak garela aldarrikatzean. Ez besteak baino hobeak ezta gaiztoagoak ere. □

KULTURA

HASIER ETXEBERRIA

ATAUTS. TOLOSAKOEN AHALEGINA

Apirila gogoangarria gertatu zen. Jorge Oteizaren eskultura-lan bat ezarri zuten Tolosako Triangeluaren Plazan. Eskultura erraldoi eta bikain bat, Oteizaren fase esperimentalaren adierazle aparta eta geroago etorriko ziren Kaxa Metafisikoen aitzindaria. Gaztelaniaz *Puerta en el Vacío* eta euskaraz *Atauts* izenez bataiatutakoa.

Azkenengo *Jakin*-en Joxean Muñozek ederki agertzen zuen bezala, lekua erakutsi egiten digu eskultura honek: inguruko etxe eta eraikuntzak begi berriez ikus ditzakegu orain, eskultura berarekin gozatu ederra hartzeaz aparte.

Izan ere eskultura ez da nolana hikoia. Berez txikiagoa bazen ere, Ricardo Ugarte pasaitarrak eduki du Oiartzungo burdin-degi batean handitzeko ardura. Guztira 12 tonako pisua eta 4 bider 5 metrotako luze-zabalera.

Zirkuito zabalago baten lehendabiziko artelana izan da hau. Gero etorriko dira beste hainbat euskal eskultore ren lanak: Ugarte, Basterretxea, Larrea, Anda... eta gainera hiritar zenbaiten bultzadaz. Hala hasi zen Tolosako Abesbatzen Nazio-

arteko Jaialdia eta prest daude eskultura eta euskal artearen kontuarekin gauza berbera egiteko: *Erotzat hartu gintuzten Abesbatzena hasi genuenean eta orain ere halakotzat hartuko gaituzte eskultura hau dela eta, baina guri axolarik ez. Guk gauzak egin egiten ditugu eta ulertzen ez bagaituzte, beraien kal-tetan.*

Finantzabideari buruz ere irizpide miresgarriak erakutsi dituzte: *Edonondik datorren dirua onartzen dugu, baina insti-tuzioetakoak ere, baina horregatik ez gara politikarien menpe jarriko. Berez nahiago ditugu norbanakoen diru-laguntzak, baina horretarako serigrafiak edo erreprodukzioak egin behar baditugu ere.*

Centro de Iniciativas Turisticas, C.I.T.en inguruan bildutako notable tolosarrak dira hala hitzegiten dutenak, eta ez lau txoro-moro. Badakite zerbait bai, oraingoz behintzat, bere herrian kokatzera oso gutxi ausartuko litzakeen moduko eskultura bat dute, herriaren erdi-erdian.

Lan hau ez da, hala ere, Oteizak egindako haren anaia guztiz bixkia. Badu aldaketa bat: altzairuzko plano bat luzatu egin behar izan zaio eskultura erraldoiari, bestela ez baitzen zutik eroso egongo. Ugartek eraman du, esan bezala, handitzearen eta itxuraldatzearen ardura, betiere Oteizaren oneritziatz. Aukera ederra eskaintzen du gertaera honek Artearen erreprodukzioari eta plagioari buruz gogoetak egiteko.□

MIGUEL ANGEL IZAN ZEN LEHENA

Kopiatzea, plagiatazea, erreproduzitzea... kezka izan ohi dira bai sortzaile beraiengan eta baita arte-kontuak mass-medietan erakutsi ohi ditugunontzat. Artelan bat erabiltzerakoan, zentzueraino da norbera manipulatazaille? Non bukatzen da artistaren sorkuntza-jabegoa? Non hasten besteona...?

Tolosan ere kezka berbera piztu zaigu. Pieza hau bete-betean Oteizarena denik esan ote liteke nahiz eta Ugartek parte

hartu?. Halako gertaeretatik ez da Artearen Historian inortxo ere libratu.

Gai honi buruzko oroitzapen bat datorkit gogora: ezagutzen den lehenengo faltsifikatzailea, Miguel Angel Buonarotti izan zen. Hain modan zeuden Cupidoren imajina greko-erromatar haietako batzuk egin zituen berak, indusketetan agertzen ziren estatua-zatietan oinarriturik, eta bere esku bikainez, modeloak baino ederragoak sortu zituen imitaziozkoak.

Nahiko al da ordea, modelo gisa hartutakoa baino ederragoa egitea, artelana norbere rena bihurtzeko? Aski al da iturria aipatzea/aitortzea? Noiz da erreziklajea eta noiz sorkuntza? Zerk erabakitzen du bata ala beste den...?

Galderak baizik ez dira hauek, eta beude horrexetan.□

TXIMINOEN LEHENGUSUA

Eskultura jarri zuten egunean bertan, pozaren erdian, kezka bat ere agertu zen Triangeluaren plazan: baietz egun batzuk barru, eskulturaren burdinak pintadaz josita agertu. Batzuk baietz eta besteek ezetz, Artearekiko errespetua, ondare publikoarekiko begirunea eta abar aipatu ziren han.

Baina gertatu egin da. Spray beltza erabiliz, bere osotasunean eta interferentziarik gabe gozatua izan dadin, derrigorrez bilutsik behar duen eskultura, zikin ageri da. Propio bilatutako galtzairuaren uher gorritzaren gainean, Mierda, KK, Zipaio Cabrón idatzi dute.

Erabateko sintesia. Pintadaren egileari bost axola *zaio Oteiza, C.I.T., plagioa eta Artea bera*. Zipaio Cabrón, KK, Mierda dira proposamenak. Gora geu.

Apustu egingo nuke, zuk zeuk irakurle, nik neuk bezalaxe, erraza daukazula oso, egilearen erretratu robota egitea. Eta halaxe gabiltza, ustez aurrera joateko indarririk gehien egiten dutenen erruz, atzeraka. Berriro ere arbolara igotzeko zorian.□